

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բնադրի մեծան :

ՀԻՈՄ քաղաքին հոյակապ հին շինուածոցը մէջ խիստ գեղեցիկ և անփնաս մնացածներէն մէկն է աս տաճարս , որ թէպէտ հիմա սուրբ Բստուածածնայ և նմ սրբոց անուանը նուիրած եկեղեցի է , բայց ատենով ամենայն աստուածոց ընծայուած ըլլալուն համար Բնադրի մեծան կ'ըսուի , և յունական բառով Պանթէոն : Բնիկայ շինեց Սարկոս Բքրիպպաս անունով հիւպատոսը , և ուղեց () գոստոս կայսեր հաճելի բանմը ընելու համար՝ իրեն ընծայել իբրև յիշատակ : Երկու մեծ կտորէ ձևացած է աս տաճարս . մէկը գաւիթն է , մէկալը բուն շինուածքը՝ կըր ձևով . ուստի կ'ըսեն թէ Բքրիպպաս աս կըր մասը շինելէն ետքը երբոր տեսաւ թէ խոհեմ կայսրը յանձն չառաւ որ իր անուանն ընծայուի , ան ատեն դրսի գաւիթն ալ աւելցուց , ու Գիոսի և բոլոր աստուածներուն նուիրեց :

Գաւթին ճակատը ութը հատ մեծամեծ սիւներ կան , ութը հատ ալ գաւթին ներսի կողմը , բոլորն ալ մէյմէկ կտոր կրանիթ քարէ . ասոնց բարձրութիւնը 38 ոտք ու կէս է՝ , և շրջապատը 14 ոտք . գաւթին երկայնութիւնն է 103 ոտք , իսկ լայնութիւնը 61 : Ղափի սիւներուն վրայ եռանկիւնի ճակատը ատենով պղնձէ տախտակ մը կայ եղեր , և վըրան Բրամազդայ բարձրաքանդակ պատկերը ձևացուցած . աս տախտակէն վար շրջանակին վրայ լատիներէն գրած է խոշոր գրերով այսպէս .

1 Խառնուելոց ոտնաչափով :

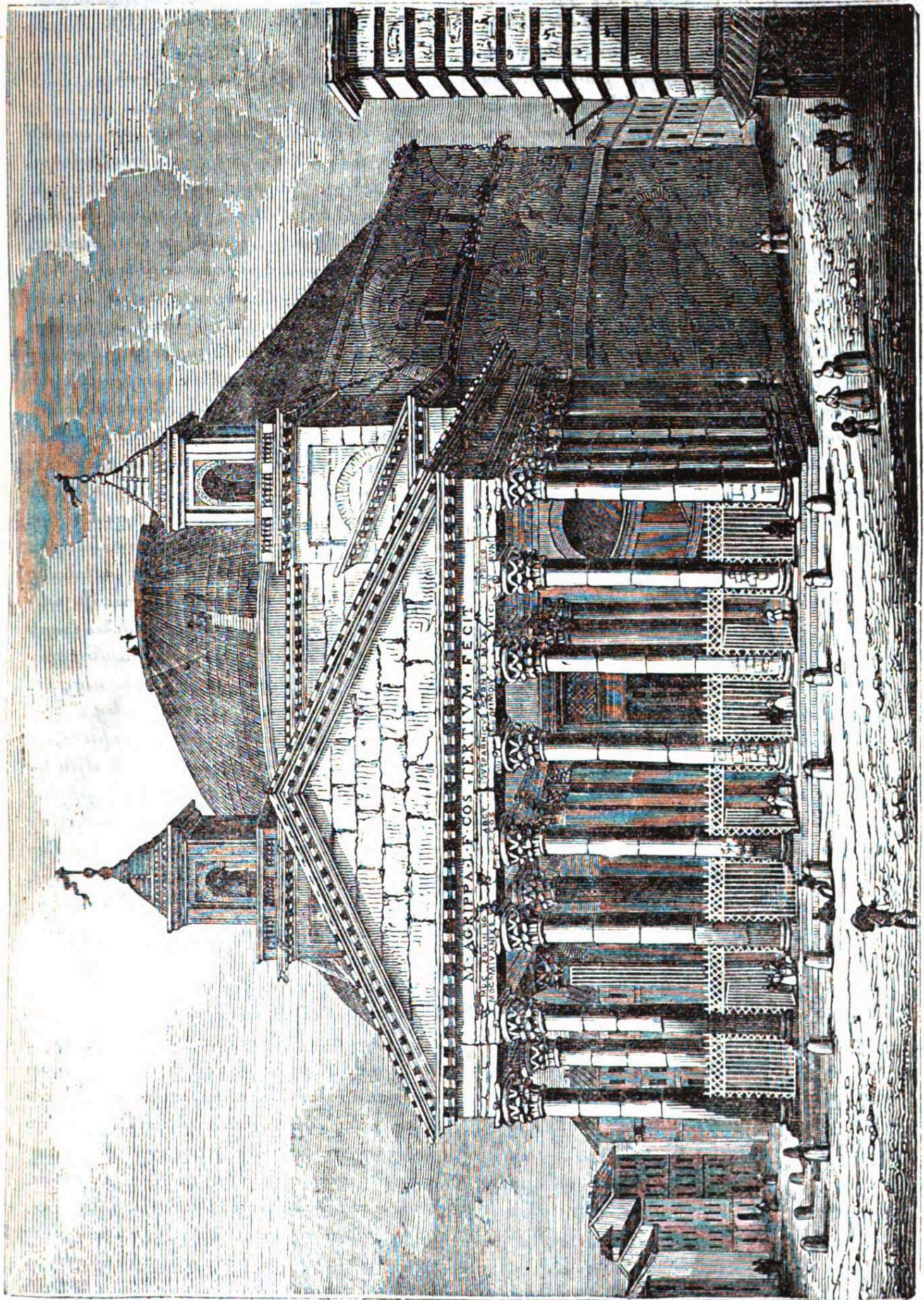
M. AGRIPPA. L. F. COS. TERTIVM. FECIT. որով կ'իմացուի թէ աս շէնքս շինուած է Հռոմ քաղաքին շինութենէն 727 տարի ետքը , այսինքն Վրիստոսէ 27 տարի առաջ : Բն շրջանակին տակը ուրիշ յիշատակարան մը կայ որ Սեպտիմիոս Սեբոս ու Վարակալ լա կայսերը դրեր են , և անկէ կ'իմացուի թէ Վրիստոսի 202 թուականին նորոգուեր է տաճարը :

Գաւթին մէջտեղն է տաճարին մեծ դուռը . և դրան երկու կողմը մէյմէկ խորշեր կան , որոնց մէկուն մէջ () գոստոս կայսեր ու մէկալին մէջ Բքրիպպասայ արձանը կայ եղեր : Գաւթին առաստաղակալ գերաններն ու կղմիտրները պղնձէ էին . 663^ն Վոստանդ Բ կայսրը ան կղմիտրները Պօլիս տարաւ , և իրմէ շատ ատեն վերջը Ուրբանոս Բ պապին ժամանակը գերաններն ու գամերը հանեցին , անոնցմով սրբոյն Պետրոսի եկեղեցւոյն ամպհովանի մը շինեցին , և հրեշտակապետ՝ ըսուած բերդին համար թնդանօթներ թափեցին : Երեսն թէ բոլոր հանուած պղնձին ծանրութիւն է եղեր՝ 45,000,250 լիպրէ : Հիմա միայն մեծ դուռը պղնձէ է , մէյմըն ալ ներսի կողմէն գմբէթին վարի շրջանակը :

Գրսի գաւթին պէս ներսի տաճարն ալ շատ սիրուն շէնք է : Չկը կըր , տրամագիծն ու բարձրութիւնը հաւասար 132 ոտք է , պատերուն թանձրութիւնը 19 : Չորս բոլորը պատին մէջ իրեք հատ կէս կըր ու չորս հատ քառակուսի մատուռներ շինուած են սիւնազարդ : Բոնցմէ զատ ութը մանր խորշեր ալ կան գոյն զգոյն մարմարիոնէ սիւներով զարդարուած :

Հին ատենը աս սիւներուն տեղը պղնձէ արձաններ կային կ'ըսեն , որ Տրայիանոսի ու Տիտոսի ատեն հանդիպած կրակներէն փճացեր են : Իսկ խորշերուն ու մատուռներուն

1 Իտ . Sant' Angelo.

մէջ յայտնի է թէ մէյմէկ գլխաւոր աստուածոցարձաններ դրած են եղեր: Ըստ տաճարին լոյս առնելու տեղը առաստաղին վրայի կլոր բացուածքն է միայն, որուն տրամագիծը 65 ոտք է:

Ընթին դրսի կողմը աղիւսով շինած է, և իրեք կարգ հաստատուն կամարներ են՝ վրայէ վրայ: Վաթեթին վրայ կապարով ծածկած է, և հարիւր իննսուն աստիճան սանդուխով ինչուան մէջտեղի լուսամուտը կ'ելլեցուի: Ըմէն մէկ խորշերուն ետեւի պատը պարապ է:

Սոնիփակիոս պապը 607^{ին} կամ 610^{ին} փոկաս կայսրէն խնդրեց առաւ աս տաճարը, և ճշմարտին Բստուծոյ և սուրբ Բստուածածնայ և ամենայն սրբոց ու մարտիրոսաց նուիրեց: Ետքը Վրիգոր Գ շէնքին վրայ նորոգութիւններ ըրաւ և գմբէթը նորէն կապարով ծածկեց: 713^{ին} Բնաստաս Դ տաճարին քովը պալատ մը շինել տուաւ իրեն համար. բայց ժԳ ու ժԴ դարերուն խռովութիւնները շատ ֆնաս տուին տաճարին, անանկ որ արեւելեան կողմը բոլորովին աւերակ դարձաւ, և հողը այնչափ դիզուեր էր անոր բոլորաիքը որ սանդուխներով կ'իջնային մէջը, և սիւներուն մէջտեղուանքը ինչուան տներ ալ շիներ էին: Սարտինոս Ե անոր ծածքը նորոգեց, Եւգինէոս Դ աւերակները գաւթին մէջէն դուրս հանեց, և Նիկողայոս Ե ուրիշ շատ նորոգութիւններ ըրաւ: Ուրբանոս Ը և Գրեքսանդր Է մէջի սիւները կանգնեցին 1634^{ին} և 1662^{ին}: Սերջապէս ամէն պապերն ալ աս անգիւտ շէնքին վրայ մեծ խնամք ցցուցին, և իրենց մասնաւոր պաշտպանութեւր տակը առած են. անով ահա ինչուան մեր օրերը հասաւ աս երեւելի հնուութեան յիշատակը:

1 Լատ. S. Maria ad Martyres.

ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Պօղոս Պէյ Երանաֆէան:

Ըն մեծամեծ մարդիկն որ ատեն ատեն կ'երեւնան աշխարհիս երեսը, և զամէնքը կը զարմացնեն իրենց իմաստութեամբն ու զանազան կատարելութիւններովը, զամէնքը կ'ուրախացնեն իրենց մեծագործութեամբն ու բարերարութիւններովը, չեն կրնար անյայտ ու աննշան կերպով ելլել աշխարհէս. հապա ինչպէս արեգակը մարը մոնելու ատենն ալ ամենուն աչքը իրեն կը դարձնէ, նոյնպէս ալ ասոնք իրենց կենաց փառաւոր շրջանը կատարելէն ետեւ երբոր կը ծածկուին, ամենուն աչքը իրենց ետեւէն կը թողուն, և ամենուն լեզուն կը շարժեն զիրենք գովելու փառաւորելու: Եսպիսի մեծամեծ անձանց մէկն էր նաև Պօղոս Երանաֆէան, որ աս տարի յունուարի 10^{ին} վախճանեցաւ Գրեքսանդրիա քաղաքը, ու բոլոր ազգին և ազգասիրաց մեծ սուգ պատճառեց: Եւ յիրաւի. վասն զի մեր ազգին համար ինքը լուսափայլ արեգակ մըն էր որ ծածկուեցաւ, և ամենուն սիրտն ու գէմքը մութ տխրութեամբ մը պատեց: Գրգասէր մարդուն համար որչափ մխիթարութիւն է որ իր հայրենի երկրին գոնէ աւերակները տեսնէ. անոր ներհակ, որչափ տրտմութեան պատճառ է իրեն՝ երբոր ան աւերակներուն վրայ զարնող լոյսն ալ մարի անցնի, և զինքը մութութեան մէջ թողու: Եհայսպէս կ'ըլլայ երբոր ազգին մէջի երեւելի անձինքն որ լուսաւոր ջահերու պէս վառուած են տեղ տեղ՝ կը վախճանին: Բայց հոս մնացող ու անոնց բարիքը վայելող ազգին պարտքն ինչ է: — Երժանաւոր գովեստներով անմահացնել անոնց անունն ու արդիւնքը. ասիկայ առաջին և գուցէ նաև դիւրին պարտքն է: Ընկէ զատ, երախտագիտութեան